

İSTANBUL SÖZLEŞMESİ YAŞATIR!

EMO Ankara Şubesi Kadın Mühendisler Komisyonu

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu verilerine göre 2019 yılı Ekim ayı sonuna kadar 10 ay süresince toplam 383 kadın erkekler tarafından öldürüldü. Çoğu yakınları tarafından öldürülen kadınların büyük bir kısmı da devletten koruma tedbiri uygulanmasını istediği halde ya yeterli koruma tedbiri sağlanmadığı için ya da tümüyle kadınların bu isteği göz ardı edildiği için bugün aramızda değiller. Oysa bu tablonun sahibi Türkiye "Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi-İstanbul Sözleşmesi"ni imzalamış ve onaylamıştır. Bu sözleşmeler gereği, cinsiyet eşitliği, şiddetin önlenmesi ve kadınların korunması konularında yerine getirilmesi zorunlu birçok taahhüt vardır. Avukat Sevinç Hocaoğulları ile EMO Ankara Şubesi Kadın Komisyonu olarak "İstanbul Sözleşmesi" ile ilgili bilmediklerimizi konuştuk.

"İstanbul Sözleşmesi"nin amacının ne olduğunu bize kısaca aktarabilir misiniz?

Hocaoğulları: Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin, kısa adıyla İstanbul Sözleşmesi'nin önsözünde kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddetten arınmış bir Avrupa yaratmak hedefine yer veriliyor.

Sözleşmenin birinci maddesinde amacı; "kadınları her türlü şiddete karşı korumak ve kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddeti önlemek, kovuşturmak ve ortadan kaldırmak; kadına yönelik her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve kadınları güçlendirme yolu da dahil olmak üzere kadınlarla erkekler arasında maddi eşitliği sağlamak; ev içi şiddetin tüm mağdurlarının ve kadına yönelik şiddet mağdurlarının korunması ve bunlara yardım edilmesi için kapsamlı çerçeve, politika ve önlemler geliştirmek; kadına yönelik şiddeti ve ev içi şiddeti ortadan kaldırma amacıyla uluslararası işbirliğini yaygınlaştırmak; kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddetin ortadan kaldırılması için bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesi amacıyla kuruluşların ve kolluk kuvvetleri birimlerinin birbiriyle etkili bir biçimde işbirliği yapmalarına destek ve yardım sağlamak" olarak belirleniyor.

Türkiye Hükümeti sözleşmenin amacına yönelik yasal düzenlemeler yaptı mı?

Hocaoğulları: Türkiye sözleşmeyi 1 Mayıs 2011'de ilk imzalayan ülkelerden oldu. Sözleşmenin imzalanmasından sonra, İstanbul Sözleşmesi'ni esas alan 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun 8 Mart 2012 tarihinde TBMM'de kabul edildi. 6284 sayılı Kanunun amaç, kapsam ve ilkelerini düzenleyen birinci maddesinde kanunun İstanbul Sözleşmesini esas aldığı doğrudan belirtiliyor.

İmzacı devletlerin yükümlülükleri nelerdir?

Hocaoğulları: Sözleşme ile taraf devletler; kadına yönelik şiddet eylemlerinde bulunmaktan kaçınmakla, kamu görevlileri veya diğer kişilerce şiddet eylemlerinin önlenmesini, kovuşturulmasını,

cezalandırılmasını ve ilgili önlemlerin alınmasını sağlamakla yükümlü. Taraf devletler kadına yönelik şiddetten sorumlu tutuluyor ve bütüncül politikalarla şiddeti yaratan koşulları ve şiddeti önlemekle yükümlü kılınıyor.

Bu genel çerçeve ile birlikte sözleşmede somut olarak belirlenen pek çok yükümlülük var. Birkaç örnek verecek olursam; taraflar "Kültür, töre, din, gelenek" veya sözde "namus" gibi kavramların bu Sözleşme kapsamındaki herhangi bir şiddet eylemine gerekçe olarak kullanılmamasını" temin etmeli. Oysa kadına yönelik şiddet

Ülkemizde tam da bu gibi gerekçelerle yargısal süreçler dahil olmak üzere meşrulaştırılıyor.

Sözleşmeye göre devlet; "Tüm eğitim seviyelerinde resmi müfredata, kadın erkek eşitliği, toplumsal klişelerden arındırılmış toplumsal cinsiyet rolleri, karşılıklı saygı, kişisel ilişkilerde çatışmaların şiddete başvurmada çözümü kavuşturulması, kadınlara karşı toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve kişilik bütünlüğüne saygı gibi konuların, öğrencilerin zaman içinde değişen öğrenme kapasitelerine uyarlanmış bir biçimde dahil edilmesi için" gerekli tedbirleri almakla yükümlü. Oysa ülkemizde toplumsal cinsiyet eşitliği MEB yönetmeliğinden, YÖK tutum belgelerinden kaldırılıyor.

Sözleşmeye göre taraf devletler "Özellikle kadın ve çocuklara, kalacak güvenli yer sağlamak üzere uygun, yeterli sayıda kolayca erişilebilir barınaklar oluşturmak ve mağdurların yardımına etkili bir biçimde koşmak üzere gerekli yasal ve diğer tedbirleri" almakla yükümlü. Oysa şiddet mağduru kadın ve çocuklar için gerek Bakanlık gerekse yerel yönetimler yeterli sayıda sığınma evleri açmıyor.

Sözleşmede "Cinsiyete dayalı şiddet" ile ilgili ne gibi önlem ve yaptırımlar var? Mesela zorla evlendirilme, çocuk evlilikleri, mağdurların korunması vb. konularda nasıl bir tutum izlenmiş?

Hocaoğulları: Sözleşme, "toplumsal cinsiyete dayalı" ayrımcılık ve şiddeti temel alıyor. "Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet", kadına kadın olmasından dolayı uygulanan ve kadınları orantısız biçimde etkileyen şiddet" olarak tarif ediliyor.

Zorla evlendirme ve çocuk evlilikleri konusunda da doğrudan düzenlemeler var. Sözleşme ile taraflar "zorla

"Kadınların haklarına ilişkin yasal düzenlemelerin hiç biri kadınlara armağan edilmedi, kadınların mücadelesi ile kazanıldı. Kadınlar kazandıkları haklarından taviz vermeyecekleri gibi gerçek eşitlik talebiyle haklarını ilerletmeye devam ediyor. "İstanbul Sözleşmesi Feshedilsin" söyleminin karşısına "İstanbul Sözleşmesi Yaşatır" yanıtıyla, dayanışma ve mücadeleyle çıkıyor. Şiddetin karşısında yaşam ve eşitlik mücadelesinde hepimizin yolu açık olsun."

gerçekleştirilen evliliklerin geçersiz ve hükümsüz kılınabilmesini veya sona erdirilmesini temin edecek yasal veya diğer tedbirleri", "bir yetişkini veya çocuğu kasten evliliğe zorlamanın cezalandırılmasını temin etmek üzere gerekli yasal veya diğer tedbirleri" almakla yükümlü.

Sözleşme şiddet mağdurlarının korunması için bütüncül politikalar geliştirilmesi gerektiği belirtiliyor. Sözleşmeye göre koruma amaçlı alınan önlemlerde mağdur merkezli hareket edilmesi ve mağduru insan haklarına ve güvenliğinin temel alınması gerekiyor. Bugün kadına yönelik şiddetle mücadelede en fazla eksikliği hissedilen konulardan biri de mağdur merkezli bütüncül politikaların geliştirilmemesi.

Bildiğimiz gibi sözleşmede adli yardım hakkı ile ilgili de bazı düzenlemeler yer almakta. Bize bu bölümü kısaca açar mısınız?

Hocaoğulları: Bugün kadınların adalete erişmesinin önünde pek çok engel var. Şiddet mağduru kadınların adalete erişiminin önündeki engellerin yaşamsal sonuçları olabiliyor. Bu anlamda şiddet mağduru kadınların hukuki mekanizmalara en etkili ve en hızlı şekilde erişebilmesinin sağlanması gerekiyor. Sözleşme ile devletler mağdurlara ücretsiz adli yardım ve destek alma haklarını sağlayacağını taahhüt ediyor. Türkiye mevzuatını bu kapsamda değerlendirecek olursak 6284 sayılı Kanun kapsamında yapılan tedbir başvurularında herhangi bir harç veya masraf alınmıyor. Ülkemizde avukat yardımıyla faydalanma olanağı olmayan kişiler adli yardım kapsamında barodan kendilerine avukat görevlendirilmesini isteyebiliyor. Varsa yargılama masraflarını karşılayamayacağını belgeleyerek yargılama masrafları ödememe talebinde bulunabiliyor. GREVIO Türkiye değerlendirme raporunda GREVIO, yetkili makamları, yasal yardıma erişim prosedürlerini sadeleştirme ve

düzene koyma ve Adli Yardım Bürolarını kadına yönelik şiddet mağdurlarının ihtiyaçlarına duyarlı hale getirme yollarını düşünmeye davet etti.

Özellikle mültecilerin yoğun olarak yaşadığı ve istismara maruz bırakıldığı ülkemizde bu kişilerin de sözleşmeye dayalı hakları nelerdir?

Hocaoğulları: Sözleşme'de öngörülen koruma mültecileri, sığınmacıları da kapsıyor. Sözleşmede şiddet mağduru kadınların "geri gönderilmemesi ilkesi" de düzenleniyor.

Sözleşme gereği taraf ülkelerden GREVİO tarafından raporlar istendiğini ve ülkemizin de 2017 yılı Temmuz ayında ilk raporunu verdiğini biliyoruz. Bu rapor sonrası kurul tarafından tespit edilen eksiklikler ile ilgili kurul, Türkiye'ye ne gibi yaptırımlar öngörmüş ya da gerçekleştirmiştir?

Hocaoğulları: GREVİO (Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İç Şiddet Uzmanlar Grubu) sözleşmenin taraflarca etkili bir şekilde uygulanmasını izliyor, sözleşmenin uygulanmasına ilişkin genel tavsiyeler benimseyebiliyor. Bu çerçevede GREVİO Türkiye ilk değerlendirme raporunda sözleşmede yer alan başlıklarla ilgili pek çok tavsiyede bulunuyor. Bu genel tavsiyelerin bir mahkeme kararı gibi bağlayıcılığı olmasa da sözleşmenin tarafı olan devletlerden tavsiyelerin gereğinin yerine getirilmesi bekleniyor. Rapor ile ileriye dönük bir yol haritası oluşturuluyor. Raporda yer alan tavsiyeler izleme sürecinin parçası oluyor.

GREVİO değerlendirme raporu sonrasında Türkiye'ye bildirilen tedbirlerin ne kadarı hükümet tarafından uygulandı?

Hocaoğulları: Raporda, ivedilikle yerine getirilmesi gereken, yakın gelecekte uygulanması kuvvetle teşvik edilen ve orta-uzun vadede yerine getirilmesi beklenen önerilere yer veriliyor. İvedilikle yerine getirilmesi gereken tavsiyeler arasında toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesinin ana ilke olarak kabulü, devletin özen yükümlülüğü ile hareket etmesi, veri toplamasına ilişkin tavsiyeler de yer alıyor. Ancak rapor henüz yakın bir tarihte yayınlandı. Önerilerin sonuçları ilk üç yıl içerisinde bekleniyor.

Türkiye sözleşmeyi tek taraflı olarak fesih edebilir mi?

Hocaoğulları: Kadın hareketi her ne kadar izin veremeyecek olsa da sözleşmeye göre tek taraflı fesih mümkün. Sözleşmenin 80. Maddesine göre her taraf istediği zaman Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne yapacağı bir bildirimle Sözleşme'yi feshedebilir. Maddenin ikinci fıkrasına göre "Bu tür fesihler bildirimim Genel Sekreter tarafından alınmasından sonraki üç aylık sürenin sonunu izleyen ayın ilk gününde yürürlüğe girer".

Son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Hocaoğulları: İstanbul Sözleşmesi ve 6284 sayılı Kanuna karşı siyasi iktidar ve yandaş örgütleri tarafından yürütülen kampanyaları hep birlikte takip ediyoruz. "Aile Düşmanı Sözleşme/Yasa", "İstanbul Sözleşmesi Feshedilsin", "6284 sayılı Kanun Kaldırılsın" sloganlarıyla yürütülen kampanyalar iktidarın kendisini kadın düşmanlığı üzerinden ayakta tutmaya çabasının parçası. Ancak bu nafil bir çaba. Siz de az önce sözleşmenin tek taraflı olarak feshedilip feshedilemeyeceğini sordunuz. Kadınların haklarına ilişkin yasal düzenlemelerin hiçbiri kadınlara armağan edilmedi. Kadınların mücadelesi ile kazanıldı. Kadınlar kazandıkları haklarından taviz vermeyecekleri gibi gerçek eşitlik talebiyle haklarını ilerletmeye devam ediyor. "İstanbul Sözleşmesi Feshedilsin" söyleminin karşısına "İstanbul Sözleşmesi Yaşatır" yanıtıyla, dayanışma ve mücadeleyle çıkıyor. Şiddetin karşısında yaşam ve eşitlik mücadelesinde hepimizin yolu açık olsun.

